

Дороніна Т. Про дистанційний курс “Теоретико-методичні засади гендерної освіти” (структура та зміст) для студентів педагогічних спеціальностей. Гендерна освіта – ресурс розвитку паритетної демократії: матер. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 27–29 квітня 2011 р. – Тернопіль, 2011. – С. 41–43.

Т.О.Дороніна

Інститут вищої освіти АПН України

ПРО ДИСТАНЦІЙНИЙ КУРС «ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ГЕНДЕРНОЇ ОСВІТИ» (СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ) ДЛЯ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Анотація. У тезах описується варіант (структура та зміст) навчальної програми (дистанційна форма) з гендерної проблематики, призначеної для студентів педагогічних спеціальностей.

Ключові слова: гендерна теорія, освіта, дистанційне навчання.

У сучасних умовах головну увагу з реформування системи освіти зосереджено на підготовці відповідальної, соціально активної, з високим рівнем інформаційної культури особистості, здатної вирішувати виробничі та соціальні проблеми; на підготовці високоосвічених, конкурентоспроможних фахівців, що безпосередньо пов'язано зі вступом України до Болонського процесу. Чи не найголовнішою та найскладнішою у цьому процесі є проблема оновлення змісту освіти на нових демократичних засадах, що вимагають дотримання принципу гендерної рівності. Тому в останні роки в педагогічному середовищі широкого обговорення набуло питання запровадження гендерного компоненту до освітнього процесу.

Сприяння розвитку освіти без гендерної упередженості та включення питань з гендерної обізнаності і чутливості до системи освіти є однією із основних цілей діяльності «Програми рівних можливостей та прав жінок в Україні» (ПРООН). Реалізація цього компоненту відбувається відповідно до Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» та з урахуванням завдань «Державної програми з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 року» з орієнтацією на найкращі практики і досвід держав-членів та країн-кандидатів Європейського Союзу. Отже, зміст та завдання підготовки студентів за напрямом “Педагогічна освіта” повинні визначатися рівнем якості професійної освіти, до якої необхідне уведення гендерного компоненту.

Відповідно до цілей «Програми рівних можливостей та прав жінок в Україні» ПРООН у квітні-березні 2010 р. було проведено конкурс на створення

гендерної програми для дистанційного навчання студентів педагогічних вузів (Gender-Sensitive Curriculum For Distance Learning). Відповідно до умов конкурсу, автором публікації було розроблено концепцію навчального курсу «Теоретико-методичні засади гендерної освіти», яка була підтримана, організаторами конкурсу.

Перш за все слід зазначити, що в Україні розвиток дистанційного навчання почав формуватися з ухваленням Закону України “Про Національну програму інформатизації” (від 04.02.1998, № 74/98-ВР), “Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні” (затверджено Міністерством освіти і науки України 20.12.2000 р.); Постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження Програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004 – 2006 роки” (від 23.09.2003 р., № 1494), Наказом міністра освіти і науки України (від 04.12.2003 р., №802), “Про затвердження Заходів щодо реалізації Програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004-2006 рр.” та “Положенням про дистанційне навчання” (затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України від 21.01.2004 р., №40). Для координації робіт з формування і реалізації державної політики щодо розвитку системи дистанційного навчання за наказом №335 (від 26.04.2004 р.) Міністра освіти і науки України при Міністерстві освіти і науки України створено Координаційну раду з розвитку системи дистанційного навчання. Названі документи стали основою для розробки пропонованого курсу.

При створенні програми авторами (у співавторстві з к.п.н., доцентом Т.П. Головановою) було використано практичні розробки вітчизняних і зарубіжних вчених, які безпосередньо займаються імплементацією гендерної тематики до освітнього процесу та відпрацюванням методичних основ дистанційного навчання.

Пропонується впровадження цієї програми як базової для студентів другого курсу (III семестр) напряму 0101 “Педагогічна освіта” за наступними спеціальностями: 6.010101 “Дошкільна освіта”; 6.010102 “Початкова освіта”; 6.010103 “Педагогіка і методика середньої освіти”, “Технологічна освіта”; 6.010104 “Професійна освіта (за профілем)”; 6.010105 “Корекційна педагогіка”; 6.010106 “Соціальна педагогіка”; освітнього рівня – бакалавр.

Мета курсу - ознайомлення студентів / студенток педагогічних спеціальностей із теоретико-методичними засадами гендерної педагогіки та психології, формування нового гендерного світогляду, формування та розвиток професійної компетентності студентів та формування навичок здійснення гендерної освіти, виховання та інформаційно-просвітницької діяльності щодо забезпечення гендерної рівності на практиці.

Реалізація даної мети спирається на діалектичну єдність когнітивного (раціонально - пізнавального), аксіологічного (ціннісно-сміслового) та діяльнісного (практично-дієвого) аспектів процесу навчання.

Вивчення студентами / студентками даного курсу дозволить вирішити такі завдання:

- *освітні* (ознайомлення студентів із сучасними проблемами та перспективами наукового висвітлення гендерної проблематики; з поняттями й термінами гендерної теорії; з основними проблемами впровадження гендерного компонента в освіту та виховання; з методами гендерних досліджень у педагогіці (у тому числі у соціальній педагогіці) та психології; зі специфікою гендерного підходу в освіті; навчання використанню студентами методів інформаційно-просвітницької роботи з гендерної рівності в їх професійній діяльності);
- *розвиваючі* (розвиток пізнавальних та емоційних навичок студентів / студенток; формування професійних умінь та навичок з використання гендерного підходу у навчально-виховному процесі навчальних закладів різного рівня освіти; розвиток у студентів / студенток здібності до самостійного та відповідального мислення та допомога студентам / студенткам у перегляді / позбавленні від гендерних стереотипів);
- *виховні* (гендерне виховання студентської молоді на основі гуманістичних та демократичних цінностей; формування гендерної свідомості, прищеплення навичок гендерної чутливості у спілкуванні).

Після вивчення курсу студенти повинні *знати*: об'єктивні передумови та історію формування гендерної теорії в педагогіці та психології; основні теорії гендеру; об'єкт, предмет її структуру гендерної педагогіки та гендерної психології, понятійний апарат; методологію здійсненні гендерного підходу в освіті, просвіті та вихованні.

На основі цих знань повинні бути сформовані *уміння*: давати правильні визначення поняттям та термінам; усвідомленого виконання своїх професійних обов'язків із розумінням завдань ідеології гендерної рівності; знаходити сексизми як прояв гендерних асиметрій у психолого-педагогічних публікаціях; уміння організувати та провести учбове заняття, виховний чи інформаційно-просвітницький захід із залученням та урахуванням гендерного аспекту.

У результаті навчання за пропонованою повинна бути сформована гендерна компетентність студентів / студенток. Під *гендерною компетентністю* розуміємо: знання про цілі, зміст, об'єкт та засоби гендерної освіти та виховання; опанування спеціальними вміннями з проведення навчального заняття чи інформаційно-просвітницького заходу з урахуванням

гендерного підходу; формування та розвиток тих якостей особистості та характеру, що дозволяють здійснювати гендерно збалансоване навчання / виховання.

Структурно курс складається з двох змістових модулів: *інформаційний* (забезпечення системного засвоєння наукових знань) та *операційний* (використання засвоєної інформації у професійній діяльності).

У *темах першого* змістового модулю: розкривається проблема формування ідеології рівних прав і можливостей жінок і чоловіків у політико-економічному та соціокультурному житті України, пояснюються причини актуалізації гендерної проблематики у державних програмах країн європейської спільноти; описуються шляхи подолання гендерної асиметрії, розпочаті у країнах європейської спільноти, та визначаються напрями прогресивних дій, щодо імплементації гендерної ідеології до всіх сфер життя України. Висвітлюється питання онтологічного зв'язку фемінізму, жіночих студій і гендерних досліджень та описуються передумови виникнення гендерного напрямку в освіті; визначаються теоретико-методологічні засади гендерного напрямку в освіті, обґрунтовується актуальність гендерної проблематики в освіті; вводяться ключові поняття гендерної теорії та наводиться психолого-педагогічний контекст їхнього тлумачення.

Теми другого змістового модулю присвячено практичним питанням: сутності гендерної освіти та просвіти (мета, зміст, принципи), виховання (технологія виховання гендерної культури); тут аналізується сучасний стан гендерної освіти та просвіти в Україні; визначається сутність процесу гендерної соціалізації та ідентифікації, описується дія інститутів соціалізації, зокрема – освіти; дається визначення гендерній педагогіці; розглядаються питання практичної реалізації принципів гендерної освіти / виховання в навчально-виховному процесі; організації та проведення інформаційно-просвітницького заходу.

У цілому слід зазначити, що модуль дистанційного навчання «Теоретико-методичні засади гендерної освіти» містить дані, які дозволяють сформулювати у слухачів методичні підходи до організації навчальної діяльності з урахуванням гендерної теорії, а також систему знань про основи гендерного підходу в освіті. Обов'язковими умовами є детальне планування діяльності студента / студентки (мета, завдання кожного етапу); створення комунікативної, інтерактивної атмосфери, щоб студенти не почували себе ізольовано та відбувалася постійне спілкування та взаємодія (чат, форум, онлайн новини тощо); чітко структурована та змістовно виправдана самостійна робота; модульна структура, що дає можливість усвідомлення просування студентів від модуля до модуля.